

NOVEJŠI TOKOVI URBANIZACIJE V SLOVENIJI

Marjan Ravbar*

IZVLEČEK

Članek prikazuje najnovejše spremembe v demografskem razvoju mest in drugih naselij ter prostorskih enot v SR Sloveniji.

UDK 911.375.227 (497.12)

ABSTRACT

THE LATEST TENDENCES OF URBANISATION IN SLOVENIA

The present paper enlightens the latest changes in demographic development of cities and other settlements in territory units in the Socialist Republic of Slovenia.

UDC 911.375.227 (497.12)

Urbanizacija se kot zgodovinski in svetovni proces z razvojem družbeno-ekonomskih in človekovih aktivnosti spreminja. Dinamika urbanizacije je po svetu različna. Odvisna je od razlik v razvitosti posameznih dežel ter odnosov v načinu življenja med mestom in podeželjem. Od tod izhajajo tudi intenzivne migracije prebivalstva. J.P. Gibbs (1963) je pri urbanizaciji razlikoval procese koncentracije in dekoncentracije prebivalstva. Pojav je v industrijskih deželah razdelil v pet razvojnih stopenj: od faze močne koncentracije prebivalstva v mestih in depopulacije prebivalstva na podeželju do razseljevanja prebivalstva iz mest in nastajanje novega poselitvenega vzorca na "deželi" (countryurbanisation). Za manj razvite dežele velja, da se urbanizacija odraža v eksplozivni rasti mestnega prebivalstva, ki je nekajkrat večja od rasti skupnega števila prebivalstva. V razvitih deželah pa so oblike nadaljnjega urbanega razvoja drugačne. Porast mestnega prebivalstva se giblje v glavnem v okvirih dinamike rasti skupnega števila prebivalcev. Selitveni tokovi prebivalstva iz ruralnih območij v mesta postopno slabijo, krepí pa se preseljevanje v obmestna območja. Težišče urbanizacije, prebivalstvo, delovna mesta in stanovanjska naselja se prestavljajo iz mest v primestne cone in podeželska območja. Tako se evropska obmestja od druge polovice šestdesetih let nahajajo v fazi impresivne metamorfaze. Industrializacija in suburbanizacija spreminjajo njihovo morfologijo in morfologijo in socialno-ekonomsko strukturo.

In v kakšni fazi urbanizacijskih procesov se nahaja Slovenija? S pričujočim prispevkom želimo osvetliti novejše spremembe, ki nastopajo v demografskem razvoju mest in ostalih naselij po občinah SR Slovenije. Analiza temelji na proučitvi demografskih sprememb in deloma selitvenih procesov med slovenskimi mesti in ostalimi naselji.

* Mag., Inštitut za geografijo Univerze Edvarda Kardelja, 61000 Ljubljana, Trg francoske revolucije 7, YU.

Čeprav je za Slovenijo značilna razmeroma nizka stopnja urbanizacije, so tudi tu v tem v povojnem obdobju nastale precejšnje spremembe. Pod vplivom industrializacije smo bili v šestdesetih in sedemdesetih letih priča celo forsirane urbanizacije (Vrišer, 1969), ko se je delež mestnega prebivalstva postopoma dvigoval od 36,1 % v letu 1961 na 44,6 % v letu 1971 in 48,9 % v letu 1981. V tem kratkem obdobju se je urbanizacija napajala pretežno s poudarjenimi migracijami prebivalstva s podeželja in dinamičnim razvojem malih mest. Povprečne letne stopnje rasti mestnega prebivalstva so se v tem obdobju 1961/71 znašale 2,15 % in v obdobju 1971/81 2,05 %, medtem ko je skupno prebivalstvo naraščalo po letni stopnji 0,6 % v prvem in 1,1 % v drugem obdobju. Koeficient koncentracije prebivalstva, izračunan med razmerjem indeksa rasti mestnega prebivalstva proti rasti prebivalstva v ostalih naseljih je za obdobje 1961/ 81 znašal 1,53.

Po letu 1981 (deloma že v drugi polovici sedemdesetih let) opazamo umirjanje rasti mestnega prebivalstva. Do leta 1986 se je delež mestnega prebivalstva sicer povzpел na 50,1 %, vendar se je povprečna letna stopnja rasti znižala na 1,4 %, ob tem da skupno prebivalstvo v republiki narašča po 1,0 % letni stopnji. Koeficient koncentracije prebivalstva se je v obdobju 1981/86 povzpел na 1,05 kar pomeni, da mestna naselja še naraščajo za 5 % hitreje od ostalih naselij. Tako se proces koncentracije prebivalstva v mestih zmanjšuje v korist urbanizacije širše pokrajine, kar pomeni prehod iz sekundarne v terciarno - postindustrijsko fazo urbanizacije.

Tabela 1: Srednje letne rasti mestnega prebivalstva v obdobjih 1981/71 in 1986/81 glede na delež mestnega prebivalstva v SRS

Delež mestnega preb.v občini	Letne stopnje rasti mestnega prebivalstva v %							
	1981/71				1986/81			
	nega- tivna	podpov- prečna	nadpov- prečna	Sk.	nega- tivna	podpov- prečna	nadpov- prečna	Sk.
do 30 %		1,7	36,7	38,3	3,3	1,7	31,7	36,6
31-50 %	1,7	3,3	21,7	26,7	6,7	5,0	18,3	30,0
nad 51 %	3,3	21,7	10,0	35,0	16,7	13,3	3,3	33,3
Skupaj	5,0	26,7	68,4	100	26,7	20,0	53,3	100

Kljub temu, da je delež mestnega v letu 1986 presegel polovico vsega prebivalstva v republiki, obstajajo še vedno velike razlike med občinami (glej tabelo 1 in 2). Medtem ko je prebivalstvo v obdobju 1981/71 v večini slovenskih mest še naraščalo, (v dveh tretjinah mest celo po nadpovprečni stopnji) po letu 1981 v več kot četrtini mestno prebivalstvo že upada v več kot četrtini občin. Upadanje mestnega prebival-

stva je izrazitejše v območjih z nadpovprečnim deležem urbanega prebivalstva. Tabela 2. gornjo trditev le še potrjuje. V mestnih regijah (občinah z nadpovprečnim deležem mestnega prebivalstva), Osrednjeslovenska, Gorenjska, Zasavska in Obalno-kraška, opazamo uravnoveženo rast urbanega in neurbanega prebivalstva. Koeficienti koncentracije nas opozarjajo na splošno urbanizacijo pokrajine kot posledico disperzne rasti nemestnih naselij. V imenovanih regijah mestna naselja že absolutno zaostajajo za rastjo nemestnih naselij. Za podpovprečno razvite regije: predvsem Pomurje, pa tudi Dolenjsko, Spodnje Posavje, Goriško in Notranjsko še vedno veljajo procesi koncentracije prebivalstva v mestih, vendar so po letu 1981 manj intenzivni.

Tabela 2: Gibanje mestnega prebivalstva po regijah SRS 1981-86

Regija	št.preb.v mestih		Indeks 86/81	Delež urb.preb.1986 v %	SRS=100	koef. konc. 1986/81
	1981	1986				
	v 000					
Pomurska	25,1	27,2	108	20,6	41,1	1,08
Podravska	158,3	164,0	104	49,9	99,6	1,02
Koroška	29,5	31,7	107	43,2	86,2	1,04
Savinjska	88,0	95,1	108	37,2	74,3	1,01
Sp.Posavje	22,0	23,4	106	32,2	64,3	1,08
Dolenjska	30,3	32,9	109	32,3	64,5	1,06
Goriška	35,6	38,0	107	36,9	73,6	1,07
Obalno-kraš.	51,7	54,8	106	55,4	110,6	0,93
Notranjska	18,0	18,7	104	37,0	73,8	1,01
Gorenjska	100,5	105,5	105	55,8	111,4	0,99
Zasavska	30,9	31,5	102	66,1	131,9	0,93
Osr.Slov.	335,6	372,3	111	69,9	139,5	0,83
SRS	925,5	995,1	107	50,1	100	1,05

V pričujoči študiji nam razmerje med mestnimi in ostalim - podeželskim - prebivalstvom (Hatt - Reiss, 1961) pomeni stopnjo urbanizacije (U_s). Na tej podlagi pa je moč ugotoviti tudi proces urbanizacije (U_p) na naslednji način:

$$U_s = \frac{X_a(t)}{X_n(t)} \cdot 100$$

$$U_p = \frac{U_s(t) - U_s(t-1)}{U_s(t-1)} = \frac{X_a(t) \cdot X_n(t-1) - X_n(t) \cdot X_a(t-1)}{X_n(t-1) \cdot X_a(t-1)} \text{ pri čemer je}$$

X_a = kazalec dosežne stopnje razvoja v mestih (npr. št.preb., št.priseljenih, ipd.)
 X_n = kazalec dosežne stopnje razvoja v ostalih naseljih v določeni teritorialni enoti
 $t, t-1$ = časovna obdobja

Tako zasnovana formula nam za vsako teritorialno enoto (občino) prikazuje stopnjo urbanizacije. Proces urbanizacije (Up) pa potemtakem spremembe, ki jih lahko ugotovljamo za različne kazalce. Vrednosti nad 1,0 pomenijo relativno rast, vrednosti pod 1,0 pa relativen padec. Pri tem je pomembno še to, da absoluten padec kazalca v imenovalcu pomeni prav tako vrednosti nad 1,0.

Tabela 3: Gibanje prebivalstva v mestnih in ostalih naseljih SR Slovenije 1961/81 in 1981/86 po regijah

Regija	koeficienti sprememb števila prebivalstva					
	mestna nas.		ostala nas.		a/c (e)	b/d (f)
	61/81 (a)	81/86 (b)	61/81 (c)	81/86 (d)		
Pomurska	1,73	1,08	0,93	0,99	1,86	1,09
Podravska	1,33	1,03	0,98	1,02	1,36	1,01
Koroška	1,53	1,07	0,93	1,03	1,65	1,04
Savinjska	1,73	1,08	1,02	1,08	1,70	1,00
Sp.Posavje	1,46	1,06	0,91	0,98	1,60	1,08
Dolenjska	1,80	1,08	0,97	1,02	1,85	1,06
Goriška	1,86	1,07	0,90	0,99	2,07	1,08
Obalno-kraška	1,74	1,06	0,94	1,14	1,85	0,93
Notranjska	1,43	1,03	0,87	1,02	1,64	1,01
Gorenjska	1,44	1,05	1,13	1,06	1,27	0,99
Zasavska	1,10	1,02	0,95	1,09	1,16	0,93
Osr.slov.	1,55	1,11	1,08	1,30	1,43	0,85
SRS	1,51	1,07	0,98	1,03	1,54	1,04

Na podlagi gornjih izhodišč smo ugotavljali spremembe v demografskem razvoju mest in ostalih naselij. Količniki sprememb po regijah nam kažejo procese (glej tabelo 3), katerega temeljna značilnost je, da začenja prebivalstvo v mestih v obdobju po letu 1981 postopno padati v obalno-kraški, gorenjski, zasavski in osrednjeslovenski regiji na račun splošne urbanizacije (demografske rasti) v ostalih naseljih, kjer je koeficient rasti prebivalstva višji od 15 %. V savinjski in notranjski regiji sta koeficienta rasti izenačena. Količniki sprememb v demografski rasti mest, ki so bili v obdobju 1961/81 v povprečju še za 50 % višji od nemestnih naselij so se po letu 1981 tudi v ostalih slovenskih regijah umirili.

Po posameznih teritorialnih enotah opažamo večje spremembe (glej karto 1). Obstojna korelacija med spremembami rasti prebivalstva v mestnih in nemestnih naseljih med opazovanima obdobjema. Njena vrednost je 0,5514, kar priča o diferenciranem

razvoju urbanizacije v Sloveniji. Na podlagi količnikov kvantitativnih - demografskih kazalcev smo pripravili tipologijo občin glede na spremembe v demografskem razvoju mest in ostalih naselij po letu 1981. Slovenske občine moč razvrstiti v devet skupin različnih kombinacij relativnega zaostajanja, stagnacije ali rasti mestnih in ostalih naselij. Opazne spremembe v urbanizacijskih procesih smo razvrstili v štiri glavne skupine:

Najobsežnejšo skupino predstavljajo občine za katere je bila v obdobju 1961/81 značilna močna koncentracija prebivalstva (indeks rasti okoli 200) v mestih, ob rahlem nazadovanju v ostalih naseljih. Po letu 1981 prebivalstvo v mestih narašča počasneje tudi na račun rasti prebivalstva v ostalih naseljih (Nova Gorica, Velenje, Metlika, Sežana, Gornja Radgona). V nekoliko bolj omiljeni obliki se podobni procesi pojavljajo še v občinah Novo mesto, Krško, Slovenska Bistrica, Radlje, Radovljica, itd. Drugo skupino predstavljajo občine, kjer prebivalstvo v mestnih naseljih narašča tudi po letu 1981 ob tem, da prebivalstvo v ostalih naseljih ne upada več: Murska Sobota, Žalec, Grosuplje, Ptuj, Cerknica, Lenart in Trebnje. Za tretjo skupino velja, da se vsesplošna intenzivna rast mestnega prebivalstva (indeks rasti 150 - 200 %) in v ostalih naseljih (nad 120 %) nadaljuje tudi po letu 1981 v približno enakih razmerjih. Takšne so predvsem občine v širšem obmestju Ljubljane: Kranj, Domžale, Kamnik ter ljubljanske občine Vič Rudnik, Moste - Polje in Šiška. Zadnjo skupino občin pa predstavlja 16 občin, ki do leta 1981 še beležijo hitrejšo demografsko rast v mestih. Po tem letu pa opazamo absoluten ali relativen zaostanek v demografskem razvoju v primerjavi z ostalimi naselji. Takšne značilnosti imajo Jesenice, Škofja Loka, Idrija, Vrhnika, Ravne, zasavske in obalne občine, Celje, Kočevje in mariborske občine.

Splošna oznaka prikazane tipologije je, da naselja z relativno najmočnejšo rast prebivalstva obkrožajo štiri naša največja mesta: Ljubljano, Maribor, obalna mesta in Celje. Radij vplivov je v premem sorazmerju z njihovo velikostjo. Izjema so stara močno industrializirana in urbanizirana, toda degradirana območja: Jesenice, Tržič, Mežica, Revirji, kjer prebivalstvo v mestih prav tako upada ob istočasni rasti primestnih naselij, vendar zaradi "ekoloških" komponent - beg iz degradiranih območij.

Tabela 4: Razvoj mestnih (M) in nemestnih (NM) naselij po velikostnih kategorijah mest v obdobju 1971/86.

Velikost mest	Število preb. v 000				Povpr.let.stop.rasti v %			
	1981		1986		1981/71		1986/81	
	M	NM	M	NM	M	NM	M	NM
do 5.000	49,7	218,6	53,4	219,3	2,53	-0,27	1,45	0,06
5-10.000	112,5	262,5	120,0	269,2	2,12	0,05	1,30	0,50
10-20.000	159,3	204,7	170,4	208,2	1,85	-0,09	1,35	0,34
20-100.000	212,1	181,5	226,4	189,8	2,52	0,39	1,31	0,89
nad 100.000	391,7	99,2	425,2	103,9	1,79	-0,23	1,66	0,93
Skupaj	925,3	966,5	995,4	990,4	2,04	-0,05	1,47	0,49

Tabela 4, ki prikazuje razvoj mestnega in nemestnega prebivalstva po velikostnih skupinah mest, nas opozarja na naslednje zakonitosti: nadpovprečna rast malih mest (do 10.000 prebivalcev) se je po letu 1981 umirila in poslej razvojni procesi v mestih niso odvisni od njihove velikosti. Medtem, ko je bil v prvem obdobju ritem koncentracije merjen z rastjo mest in upadanjem števila prebivalcev v nemestnih naseljih še v obratnem sorazmerju z velikostjo mest, opažamo po letu 1981 najmočnejšo rast prebivalstva ob največjih mestih.

Kljub temu, da še vedno držijo trditve, da je prebivalstvo Slovenije sorazmerno selitveno imobilno, opažamo tudi v migracijskih gibanjih spremembe. Če je bil v šestdesetih pozitivni migracijski saldo omejen v pretežni meri na mestna naselja in so bili značilni selitveni tokovi s podeželja v mesta ali bližino zaposlitvenih središč (Klemenčič, 1971), opažamo v osemdesetih letih postopne spremembe v migracijskih tokovih. Selitveni tokovi postopno potekajo v obratno smer iz mestnih središč na mestno obrobje. Prav selitve, so po mnenju številnih avtorjev osnovno gibalno suburbanizacije (Tabela 5).

Delež priseljenega prebivalstva v slovenskih mestih v vsem opazovanem obdobju rahlo upada od 52,3 % v letu 1971 na 51,4 % v letu 1986. Zato pa je delež priseljenih v ostalih naseljih po letu 1981 porastel (indeks 105). Število priseljenih v nemestnih naseljih, ki so v porastu prebivalstva v obdobju 1981/71 predstavljali komaj šestino, se je povzpelo na več kot polovico. Migracijski saldo je po letu 1981 v dveh tretjinah mest (37) negativen in le v šestini mestnih naselij (10) občin. Korelacija med deležem migracij v številu prebivalstva in povprečno letno stopnjo rasti prebivalstva je pri nemestnih naseljih 0.7772, pri mestnih pa le 0.4202.

Tabela 5: Spremembe v selitveni mobilnosti prebivalstva med mestnimi in ostalimi naselji v Sloveniji med leti 1971 in 1986

	Delež pris.preb. v %	Povprečna letna stopnja rasti pris.preb.v %	Delež pris.preb. v porastu Sk.št.preb.v %
	71 81 86	81/71 86/81	81/71 86/81
mesta	52,3 51,5 51,4	1,9 1,4	48,1 49,6
ostala naselja	40,4 39,8 42,2	0,1 1,7	17,0 52,3
Skupaj SRS	45,7 45,5 46,8	1,1 1,5	43,8 50,3

Naraščanje prebivalstva na podeželju je povezano tudi z disperznim razvojem zaposlovanja (predvsem zavestnega odpiranja industrijskih delovnih mest) v vsem povojnem obdobju. Tako je bilo koncem 1988. leta 805.167 vsch delovnih mest razporejenih v 2.206 naseljih ali v vsakem tretjem naselju v Sloveniji (36,7 %). Prevladujejo naselja z do 30 delovnimi mesti, kjer je v 1.462 naseljih 13,6 % vseh zaposlenih v Sloveniji. Naselij z več kot 100 delovnimi mesti je 326. Vendar je v njih 67 % vseh delovnih mest. V naseljih z več kot 50 delovnimi mesti je leta 1986 prebivalo 1.243 mio prebivalcev ali 62,4 % prebivalstva Slovenije. Poleg intenzivne dnevne migracije v zaposlitvena redišča, opazamo tudi intenzivno rast prebivalstva v teh naseljih. Če demografska gibanja v teh naseljih primerjamo z mestnimi, opazimo podobne suburbanizacijske tendence, le da so še izrazitejše: medtem, ko so mesta do leta 1981 na splošno še opazno hitreje demografsko naraščala (indeks rasti mest 1981/71 je bil 122,5, v naseljih z več kot 50 delovnih mest pa 115,2) od podeželskih središč z znatnejšim številom delovnih mest. Čeprav ob starih industrijskih mestih (Jesenice, Trbovlje, Idrija, Zagorje) in obmestnih naseljih Ljubljane in Maribora že tedaj opazamo zaostajanje mest. Po letu 1981 pa je opazen obrat, ko hitrejša rast naselij z več kot 50 delovnimi mesti postaja splošen proces v več kot polovici slovenskih občin. Korelacija sprememb med demografskimi procesi mest in naselij z večjim številom delovnih mest z vrednostjo 0,899 kaže na visoko stopnjo enotnosti decentralizacijskih procesov v vseh slovenskih občinah. Količnik sprememb indeksov rasti mest in nemestnih naselij v obdobju 1986/81 znaša 0,99, kar pomeni, da mesta na splošno relativno zaostajajo za dinamiko rasti podeželskih naselij z delovnimi mesti. (Indeks rasti mest 1986/ 81 je 107,5, nemestnih naselij z večjim številom delovnih mest pa 108,5).

Disperzija delovnih mest je zato tudi eden od razlogov za zaostajanje vloge slovenskega urbanega omrežja. Možnost zaposlovanja v obsegu dnevne migracije od kraja bivanja prav tako pogojuje, da slovensko prebivalstvo zametuje preseljevanje v

mesta in raje biva na podeželju. Tako se v zadnjih desetih letih ne srečujemo z urbanizacijo, ampak s suburbanizacijo. To je s pojavom rasti obmestnih naselij in naselij z znatnejšim številom delovnih mest ter zastojem v razvoju mest. Proces sicer ni napačen, a nadalje slabi mesta in pospešuje že tako pretirano razpršenost poselitve v Sloveniji. V določenem smislu je tradicionalno razpršena poselitev v osemdesetih letih dobila nove vzgibe.

Sodeč po dosedanjih raziskavah novejših tokov urbanizacije poteka med mesti in ostalimi naselji določena diferenciacija, ki je rezultat dviga standarda in potrošnje, motorizacije in nadaljnje deagrarizacije ter spremenjene vloge nekaterih terciarnih dejavnosti (Vrišer, 1988). Upada tudi vloga mest. Namesto njih se je pomnožilo število najmanjših središč, ki združujejo industrijski obrat, krajevno skupnost, trgovino za osnovno preskrbo, osnovno šolo in morda kakšno obrt. Takšna naselja se funkcijsko krepijo, prebivalstvo v njih pa narašča. Teh naselij je bio v obdobju 1971/81 v Sloveniji 2.338, v obdobju 1981/86 pa 2.921. V naseljih s pozitivno demografsko rastjo je leta 1981 prebivalo 73,2 %, leta 1986 pa 74,3 % prebivalstva Slovenije. Razvoj odnosov med mesti in podeželjem že v veliki meri poteka v smeri zmanjševanja razlik. Pri tem obe strani sprejemata od nasprotne določene sestavine in kvalitete, kar vodi k pojavu "ruralno-urbanega kontinuuma", to je prostorske stvarnosti, kjer so razlike med mesti in podeželjem majhne, brez pomembnejših cezur in z malo razlikami v materialni opremljenosti. V zaledjih večine slovenskih mest nastajajo nove podeželske naselbine, ki imajo urbani značaj in fiziognomijo podeželskega naselja. Predvsem so prednosti mest najbolj omajane zaradi ekoloških razmer. Moderne komunikacije in izboljšani promet ter ostala infrastruktura omogočajo bolj razloženo poselitev. Ti procesi so sicer šele v začetni fazi, vendar kažejo tendence nove "teritorialne delitve čela", kar krči agrarna in krepi ostala podeželska naselja (predvsem primestna) z ugodnimi bivalnimi pogoji, zgrajeno infrastrukturo ter dobrimi prometnimi zvezami.

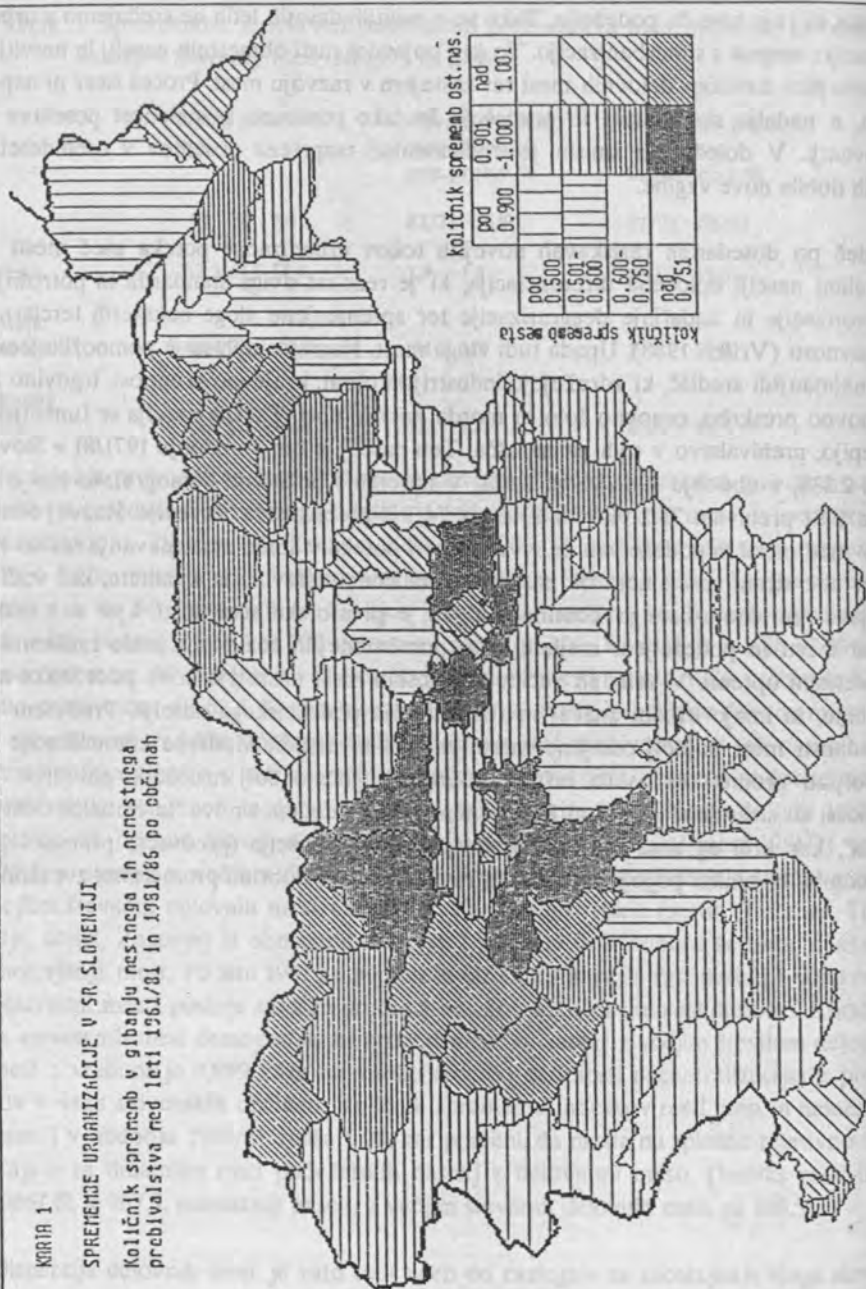

KORTA 1

SPREMEME URBANIZACIJE V SR SLOVENIJI

Količnik spremenb v gibanju mestnega in nemestnega prebivalstva med leti 1961/81 in 1981/85 po občinah

		količnik spreemb mesta		količnik spreemb ost. nās.	
		pod	nad	pod	nad
pod	0.501-0.600	[diagonal lines]	[diagonal lines]	[diagonal lines]	[diagonal lines]
pod	0.601-0.750	[diagonal lines]	[diagonal lines]	[diagonal lines]	[diagonal lines]
nad	0.751	[diagonal lines]	[diagonal lines]	[diagonal lines]	[diagonal lines]

LITERATURA

- Gibbs, J.P., 1963: The Evolution of Population Concentration, Economic Geography, Vol 39, No 2, str. 119-129.
- Hatt, P.K. - Reiss A.J., 1961: Cities and Society. New York, 2.izpop. izdaja, str. 79.
- United Nations 1976: The Determinants and Consequences of Population Trends. Vol. I, New York.
- Vrišer, I., 1969: Mala mesta v SR Sloveniji. Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani, Ljubljana, str. 37.
- Kokole, Vl., 1962: Funkcije slovenskih mest. Geografski vestnik XXXIV, Ljubljana, str. 21-60.
- Vrišer, I., 1968: Centralna naselja v Jugoslaviji. Ekonomska revija 4, Ljubljana.
- Vrišer, I., 1988: Policentrizem v Sloveniji. IB - revija za planiranje XXIII, št. 5, Ljubljana, str. 11-17.
- Vrišer, I., 1988: Centralna naselja v SR Sloveniji leta 1987. Geografski zbornik XXVIII, Ljubljana, str. 129-147.
- Klemenčič, V., 1971: Prostorska diferenciacija Slovenije po selitveni mobilnosti prebivalstva. Geografski zbornik XII, Ljubljana, str. 197.

$$U_p = \frac{X_a(t) - X_a(t-1)}{X_a(t-1)} = \frac{U_a(t) - U_a(t-1)}{U_a(t-1)}$$

where

X_a = indicator of the reached development degree in the cities

X_b = indicator of the reached development degree in other settlements in a territory

territory unit

t (t-1) = period of time

This formula shows for U_p the urbanization degree in percentage share towards the whole area in the treated territory unit. U_p shows the changes which can be calculated for various indicators. The values above 1,0 mean relative growth and the values under 1,0 just the opposite - the relative fall. Here it is also important the value fall of the indicator in the denominator which also means the value above 1,0.

THE LATEST TENDENCIES OF URBANISATION IN SLOVENIA

The present paper enlightens the latest changes in demographic development of cities and other settlements in territory units in the Socialist Republic of Slovenia. We drew attention to the deferences among detached areas in Slovenia which are shown in the dynamics of urban processes. The analysis of assigned processes, which are qualified by numerous authors as suburbanisation, was based exclusively on analysis of demographic changes and the migration proces between cities and other settlements.

After 1981 (partly already in the second half of seventies) a calm growth of city inhabitants can be observed. Up to 1986 the share of city inhabitants rose to 50,1 %, but the average annual growth fell down to 1,4 %, taking in to account the fact that the total growth in the republic is 1,0 % per year. The quotient of inhabitants concentration grew during the period 1986-86 up to 1,05 % what means that the cities grow only 5 % faster than other settlements. So the process of inhabitant concentration diminishes in the favour of wider landscape urbanisation. The degree of urbanisation (Us) and the process of urbanisation (Up) were stated as follows:

$$Us = \frac{Xa(t)}{Xn(t)} \cdot 100$$

$$Up = \frac{Us(t) - Us(t-1)}{Us(t-1)} = \frac{Xa(t) \cdot Xn(t-1) - Xa(t-1) \cdot Xn(t)}{Xn(t-1) \cdot Xa(t-1)}, \text{ where is}$$

Xa = indicator of the reached development degree in the cities

Xn = indicator of the reached development degree in other settlements in a certain territory unit

t, (t-1) = period of time

This formula shows for Us the urbanisation degree in percentage share towards the whole area in the treated territory unit. Up shows the changes which can be established for various indicators. The values above 1.0 mean relative growth and the values under 1.0 just the opposite - the relative fall. Here is also important the absolute fall of the indicator in the denominator which also means the values above 1.0.

On this bases the typology of communities, considering the changes in demographic development of the cities and other settlements during the period 1981-86 was prepared. Quotient valuation of city inhabitants motion portion and of degree of changes showed that the Slovene communities can be classified (by both criterion) in to seven groups of various combination of relative laggardness, stagnation or growth of the cities, namely other settlements. General mark of the shown typology is that the spreading process of relatively the strongest growth of non-city settlements inhabitants is moving from the areas with the most intensive urbanisation processors to those areas which were considered (upon general asserted criterion) as less urbanised.

The research showed that the development of relations between cities and provinces claps in a great part in a direction of diminishing differences. Either side take from the other certain elements and qualities, what leads to "rural-urban continuancy" phenomenon, i.e. spatial reality where are differences between cities and province very small, without more important censorship and without differences in material equipment. Development tendencies are shown in most of the Slovene cities hinterland, where new province settlements with urban character and province settlement physiognomy grow. The advantages of the cities are most weakened due to ecological conditions. Modern communications and improved traffic as well as other infrastructure enable more spreaded settlement. The observed processes are in the early stage but the tendencies of new "territorial division of labour" are shown. They reduce the agrarian settlements and strengthen other provincial settlements (especially those near the cities) with satisfactory living conditions, built infrastructure and good traffic connections.